

«Grei skuring»? En komikers imitasjon av norsk med polsk preg

Anne Golden¹ og Lars Anders Kulbrandstad²

¹MultiLing, Universitetet i Oslo, ²Universitetet i Innlandet

Sammendrag

I denne artikkelen presenterer vi Danuta, komikeren Lene Kongsvik Johansens scenefigur, slik hun fremstår som del av et standup-show. Danuta er en vaskehjelp fra Polen og forteller om sine erfaringer fra hjemmene hun har arbeidet i, samtidig som hun reflekterer over nordmenns adferd. Vi analyserer Danutas språk og opptreden, spesielt Kongsvik Johansens imitasjon av et andrespråkspreget norsk talt av polakker, inklusive ordvalget, og til dels innholdet i fortellingen. Det vi ønsker å finne ut, er i hvor stor grad Danutas kommunikative adferd har noe til felles med autentisk andrespråksnorsk talt av polakker mens de er innlærere. Data til denne sammenligningen har vi fått fra flere kilder: analyse av et opptak av en polsk innlærer, tidligere studier av polakkers andrespråksnorsk og diskusjon om Johansens imitasjon med fire polske lingvister. Vi finner at Johansens imitasjon har mange trekk til felles med polskpreget andrespråksnorsk, selv om disse ikke er konsekvent gjennomført. Vi stiller også spørsmål om slik humor med imitasjon av andrespråkspreget norsk og humoristiske fortellinger kan oppfattes som nedlatende og dermed er problematisk. Her finner vi at Danutas fortelling er like krass overfor nordmenns væremåter som overfor polakker, og at de stereotypiske forestillingene hun trekker frem, vel så ofte peker på nordmenn. I denne diskusjonen bruker vi analysebegreper fra et par humorteorier, og vi refererer til polske og norske

lingvisters synspunkter. I tillegg viser vi til noen standup-komikeres vurdering av humorens grenser slik det kommer frem i media og intervjuer.

Nøkkelord: *humor, imitasjon, polsk, andrespråkpreget norsk, standup*

Abstract

In this article, we present Danuta, a stage character of comedian Lene Kongsvik Johansen, as she appears in a stand-up show. Danuta is a cleaning lady from Poland and talks about her experiences from the homes she has worked in, while reflecting on the behavior of Norwegians. We analyze Danuta's language and behavior, in particular Johansen's imitation of Norwegian learner language spoken by Poles, including her choice of words, and partly the content of her story. What we want to find out is to what extent Danuta's communicative behavior, which we assume is based on Norwegians' perceptions of Polish-influenced learners' Norwegian, is similar to authentic learners' Norwegian spoken by Poles while they are learning the language. We have obtained data for this comparison from several sources: by analyzing a recording of a Polish learner, by looking at previous studies of Poles' Norwegian, and by discussing Johansen's imitation with four Polish linguists. We find that Johansen's imitation has many features in common with Polish-influenced Norwegian, even if these are not consistently implemented. We also ask whether such humor with imitation of learners' Norwegian and humorous stories can be perceived as condescending and thus problematic. Here we find that Danuta's story is likely harsh towards Norwegians' ways of being as towards the Poles, and that the stereotypical ideas she presents often point to Norwegians. In this discussion, we use analytical concepts from a couple of humor theories, and we refer to Polish and Norwegian linguists. In addition, we refer to some stand-up comedians' views of the limits of humor as it appears in the media and interviews.

Key words: *humor, imitation, Polish, learner Norwegian, stand up*

Innledning

Lene Kongsvik Johansens scenefigur Danuta inngår i standup-showet *Rett fra Navlen*, som ble vist på standup-scenen Latter og på TV (både TV-Norge og Discovery+) fra høsten 2019 (premiere 21. august) og utover på vinteren 2020. I sketsjen er Danuta en vaskehjelp fra Polen som har arbeidet i noen norske hjem. Hun forteller om sine erfaringer fra et par av hjemmene samtidig som hun reflekterer over nordmenns adferd. I studien som er presentert i denne artikkelen, undersøker vi i hvor stor grad Danutas språk sammenfaller med autentiske polakkers norsk, og om denne sceneopptredenen er underholdende også for personer som snakker norsk med en eller annen aksent, eller om den kan virke nedlatende, da særlig overfor polske innvandrere.

Vi starter med å introdusere scenefiguren Danuta og analyserer så språket hennes. Dette sammenligner vi med norsken til en autentisk polsk innlærer og diskuterer hvilke av Danutas språktrekk som er typiske, eventuelt utypiske, i norsken til personer med polskspråklig bakgrunn. Vi inkluderer også fire polske lingvisters synspunkter på Danutas norsk. Dernest diskuterer vi hvor underholdende det er å lytte til Lene Kongsvik Johansens imitasjon av polskpreget norsk, eller om hele innslaget – både språkføringen og historiene – kan virke nedlatende overfor polakker i Norge. Her inkluderer vi også vurderinger fra et par norske lingvister. Vi tar i tillegg med komikeres synspunkter på humor som er kommet frem i media, og fra et par komikere som vi selv har intervjuet. Men aller først introduserer vi de sentrale teoretiske begrepene som vi bruker, det vil si språklig imitasjon, stereotyper og særlig humor. Vi presenterer også noen tidligere analyser av andrespråkspreget norsk hos innlærere med polskspråklig bakgrunn.

Imitasjon, stereotyper og humor

I Kulbrandstad og Golden (2024) har vi diskutert hva imitasjon er, hvilke språkbrukssituasjoner slik imitasjon forekommer i, hvilke funksjoner imitasjonen har, og hvilken innsikt i folkelingvistiske stereotyper studiet av imitasjonen gir. Der gir vi en oversikt over forskningsfeltet andrespråksimitasjon, og vi presenterer en typeinndeling av feltet. Hovedinndelingen går mellom intensjonell og ikke-intensjonell imitasjon (ibid, s.

9) og i denne artikkelen er det en planlagt intendert effektskapende imitasjon av polsk andrespråksnorsk vi studerer.

Stereotypier kan ganske enkelt defineres som Kanahara (2006, s. 306) gjør, som “a belief about a group of individuals”, og de er ikke nødvendigvis diskriminerende eller fordomsfulle. (Se nærmere drøfting i Creese & Blackledge, 2020; Opsahl & Golden, 2023). Stereotypier som knyttes til noen innvandrergrupper, er i Norge blitt undersøkt av Bye (2015), der 63 deltakere ble bedt om å vurdere hvordan nordmenn flest så på de fem største innvandrergruppene i Norge (Bye mfl., 2014, s. 473). Hun brukte «The Stereotype Content Model» utarbeidet av Fiske mfl. (2002). I denne modellen er forestillingene organisert i to dimensjoner, en varmedimensjon og en kompetansedimensjon. Når resultatet ble presentert grafisk med to akser, en for hver dimensjon, samlet oppfatningene av innvandrerne under ett seg midt i grafen. Da deltagerne videre ble bedt om å vurdere spesifikke innvandrergrupper, forble de polske innvandrere i denne midtposisjonen sammen med de pakistanske og irakiske, mens de svenske og somaliske skilte seg fra den generelle innvandrer-kategorien og de andre innvandrergruppene. Svenske innvandrere ble oppfattet som både varme og kompetente, mens somaliske innvandrere ble knyttet til den mest negative stereotypien (lav varme, lav kompetanse). Andre stereotypiske forestillinger om polakker i Norge er at de stort sett er håndverkere (Golden & Opsahl, 2023), de er hardt arbeidende kroppsarbeidere med svake ferdigheter i norsk (Dyrlid, 2018), de tar litt lett på norske lover og regler (Obojska, 2020), og en polsk kvinne er «den perfekte renholdermodell» (Opsahl & Golden, 2023).

Flere norske forskere (Kjus & Kaare, 2006; Botvar, Gresaker & Hovdelien, 2019) definerer humor i tråd med den amerikanske psykologen og humorforskeren Paul McGhee (1979, s. 6) som «de forhold ved en situasjon som får oss til å le». Men som McGhee selv skriver, er denne definisjonen sirkulær, og han konkluderer med å si at humor er noe som bare eksisterer i hodene våre, men at vi gjenkjenner den når vi ser den, og «we are more likely to see it in some moods than others» (McGhee, 1979, s. 6). En like enkel definisjon finnes i Dahl (2021, s. 45), som sier det er en måte å kommunisere på som har som mål å fremprovosere glede og latter, og som blir tolket som morsomt. Med andre ord inkluderer Dahl tolkning. Botvar, Gresaker og Hovdelien (2019, s. 13) legger til at humor er et relasjonelt og situasjonelt fenomen som ikke har en fastlagt, iboende mening, men som også gis mening ut fra den

kulturelle konteksten og de spesifikke sosiale situasjonene den inngår i. De bygger her på Kjus og Kaare (2006, s. 15), som også understreker at det som oppleves som humoristisk, vil variere, siden «bruk, opplevelse og verdisetting av humor [er] avhengig av kulturell kontekst og av de bestemte sosiale situasjonene den tar form i». Det er det samfunnsmessige aspektet som er i fokus i den humorsosiologiske debatten (sociology of humor), som ifølge Kuipers (2014, s. 1) dreier dette seg mest om de alvorlige implikasjonene som humoren kan ha. Dette gjelder særlig ved politisk, etnisk og sexistisk humor. Hun hevder (s. 9) at debatten går mellom dem som mener at humoren kan fungere som motstand eller opprettholdelse («resistance» eller «support») avhengig av politisk regime, og altså er viktig, og dem som mener at dette synet overdriver humorens betydning, og hevder at humoren er grunnleggende tvedydig.

Tradisjonelle humorteorier som inkongruensteorien, overlegenhetsteorien, ventilteorien og karnevalsteorien (Kjus & Kaare, 2006, s. 16) har gitt sitt bidrag til forståelsen av humor, og vi finner at særlig inkongruensteorien med sitt fokus på det uventede og motstridende, og karnevalsteorien med sitt fokus på det overskridende og kreative (Kjus & Kaare, 2006; se også Lomeu Gomes, Opsahl & Røyneland, 2024) bidrar med nyttige innsikter for vår analyse. Ifølge inkongruensteorien kan latteren utløses av ytringer og handlinger som oppfattes som brudd med tilvante mønster, går mot vante forestillinger, ikke passer inn i situasjonen eller er fenomener som oppleves som absurde (Botvar mfl., 2019, s. 19). Karnevalsteorien er inspirert av Bakhtin og hans analyse av karnevalskulturen i middelaldersamfunnet, der autoritetsforhold ble snudd på hodet (Bakhtin, 2003; Johansen, 2020). Det humoristiske lå nettopp i vrengebildet av situasjoner og relasjoner, noe som hevet bevisstheten om rådende sosiale og politiske forhold (Kjus & Kaare, 2006, s. 19).

All humor er ikke like morsom for alle. Kant og Norman (2019) mener at årsaken til at samme spøk kan oppleves forskjellig, henger sammen med den psykologiske og/eller sosiologiske avstanden fra den enkelte tilhører både til innholdet og formen i spøken så vel som til komikeren (se også Kulbrandstad & Golden, 2024). Dessuten spiller fortellerens avstand til spøken – geografisk, tidsmessig eller sosialt – en rolle. Både grad av makt og kulturelle forskjeller vil også ha innflytelse på hva som anses akseptabelt å spøke med. Nettopp dette trekkes frem i intervjuene med standup-artister. I intervjuene i Morgenbladet mars

2023 understrekes det at hvem og hva som kan spøkes med, har forandret seg (Morgenbladet, 2023), og de to vi selv har intervjuet, hevder at de ikke lenger spøker med ‘alle’ grupper, særlig ikke med folkegrupper som «har hørt mye negativt allerede», men med folk fra naboland (finner og svensker) og tidligere kolonimakter (Frankrike) og supermakter (USA) går bra. Dessuten mener de at artister har større handlingsrom dersom de selv på en eller annen måte har et utseende som peker mot en annen folkegruppe eller har en familiebakgrunn fra en minoritet i Norge. Med andre ord er både avstand og makt sentrale aspekter i intervjupersonenes refleksjoner om hva som er akseptabelt.

Guri Melby (2008, s. 40) valgte å undersøke humorprogrammet *Team Antonsen* i sin språkholdningsstudie fordi «humor i mange tilfeller speiler holdninger og verdier i samfunnet på en mer ‘ærlig’ måte enn andre medietekster», og fordi man der kan «ta for seg emner og bruke virkemidler som er tabubelagte og politisk ukorrekte i andre sammenhenger». Dette synet passer med annen forskning om humor, f.eks. hos Kjus og Kaare (2006). For Espen Beranek Holm (NRK, 2024) er god humor «å klare å se ting fra en annen vinkel, se det i annet lys, se det med andre øyne. Og da kan det også kanskje fungere som en øyeåpner.»

Som vi ser, blir humor omtalt som et relasjonelt og situasjonelt fenomen som ikke har en fastlagt, iboende mening, men som gis mening ut fra den kulturelle konteksten og de spesifikke sosiale situasjonene den inngår i, og den må tolkes. Den endrer seg hele tiden og gjenkjennes lettere når vi er i et visst humør. Avstanden mellom aktørene, dvs. mellom avsender og mottager, så vel som mellom spøken og disse aktørene er viktig for at spøken anses som akseptabel, og maktforhold spiller en rolle. Humoren kan likevel være tabubelagt, men ansett for å være ærlig, og den kan fungere som øyeåpner for nye innsikter. Og ikke minst, det er noe man ler av. Dette er vårt utgangspunkt i denne studien.

Danuta

Lene Kongsvik Johansens scenefigur Danuta i skjetsen fra forestillingen *Rett fra Navlen* er ikledd en mørk kjole med stor hvit blondekrage som går ut over skuldrene, og hun har høyhælte sko. Påkledningen virker gammeldags. I det meste av innslaget fremfører Danuta en monolog, men det er også innslag av musikk, hun tar noen dansetrinn, og både

sang eller snakkesang (med noen rim) forekommer i de ca. sju minuttene innslaget varer. Slik innledes innslaget:

Goddag. Jeg heter Danuta og siden ett år jeg har bodd i Norge og vasket for nordmenn. Du kan si min historie er enkel historie. Norge er rikt land, jo, dere er rik. Jo, så hvis dere trenger hjelp med vaske, dere har rad, og da jeg får jobb. Det er grei skuring. Det er en ting jeg lært av vaske for nordmenn. Ingen nordmenn vil ha vaskehjelp. Nei, dere synes vaskehjelp er flaut eller kvinne ... hva er det du sier? «Kvinnefintelig»? Ja, det er «fintelig». Eller dere er redd vaskehjelp skal stjele penger eller se dildo. Men det er på grunn av tidsklemme, prolaps eller sliten følelse nesten alle nordmenn har vaskehjelp. Og det jeg synes er litt morsomt.

Innledningen illustrerer godt Danutas kommunikative adferd. Vi finner blant annet avvik fra det vi kan kalle L1-norsk i form av talt bokmål (Mæhlum & Røyneland, 2023) på ulike språklige nivå, det vil si både når det gjelder syntaks (*siden ett år jeg har bodd i Norge*) og morfologi (*dere er rik*). Dessuten finnes det fonologiske avvik som ikke kommer frem i teksten over (se eksempler i analysen nedenfor og oversikt i vedlegg 1). Men Danuta bruker også lavfrekvente ord som *tidsklemme* og *flaut* og et eldre og ikke så vanlige uttrykk som *Det er grei skuring*. Hun ironiserer over det hun ser som typiske norske verdier som likestilling, og til dels kritikkverdig norsk adferd som fordommer mot utlendinger (de stjeler) og dobbeltmoral (de vil ikke innrømme at de bruker vaskehjelp), hun henviser til en seksuell aktivitet som er forbundet med skam i visse miljøer (dildo), og hun uttrykker klart sin oppfatning av den norske væremåten: *det jeg synes er litt morsomt*. Hun henvender seg direkte til et norsk publikum (*dere/du*). Hennes gammeldagse klesdrakt gir assosiasjoner til tidligere tiders husjomfruer. De humoristiske innslagene finnes følgelig både i språk, innhold og klesstil.

Våre forskningsspørsmål er hvorvidt Danuta høres polsk ut når hun snakker norsk, dvs. i hvor stor grad språket hennes sammenfaller med autentiske polakkers norsk. Dessuten spør vi om denne sceneopptredenen (både språkimitasjonen og innholdet i sketsjen) er underholdende også for personer som snakker norsk med en eller annen aksent, eller om sceneopptredenen kan virke nedlatende, særlig overfor polske innvandrere.

Tidligere forskning av polske innlæreres norsk

Det finnes ikke mange studier av språket til polske innlærere når de snakker norsk. Men i en nylig publisert masteroppgave har Stian Ramstad (2024) både oppsummert forskningen og selv undersøkt hvilke uttalemessige avvik som forekommer, og hvilke trekk som oppleves som mest fremtredende av førstespråkstalere av norsk. Tolv polske andrespråkstalere med et språknivå mellom B1 og C1 på CEFR-skalaen leste opp en norsk tekst som inneholdt «alle de uttalemessige trekkene ved østnorsk som var forventet å være problematiske for polske førstespråkstalere» (ibid, s 54). Ramstad hadde kommet frem til disse forventede problemene ved å studere beskrivelser av både norsk og polsk fonologi og sammenligninger av disse slik som i Kristoffersen (2000) for norsk, i Gussmann (2007) for polsk, og i Biskup (1988), Skommer (2014) og Garbacz (2023), som sammenligner systemene. Elleve førstespråkstalere, kalt bedømmere, som alle brukte en østnorsk varietet, vurderte opplesningene. Ramstad fant at bedømmerne til sammen reagerte på tolv avvik¹: avvik ved intonasjon, tonem, trykk, vokallengde, samt ord-final avstemming av de stemte konsonantene /g/ og /v/ («utlydsherdning»), realisering av /u/ som [u]; /y/ som [i]; /ø/ som [ɛ], [u], [o], [u] eller [y]; /s/ som [z]; /t/, /d/ og /n/ som [rt], [rd], [rn]; og /r/ som [r] (Ramstad, 2024, s. 65).² De fire prosodiske avvikene var de mest utbredte, dvs. avvik ved intonasjon, tonem, trykk og vokallengde, de fantes i opplesningene til alle deltagerne og ble derfor utpekt som «de aller mest fremtredende kjennetegnene» (ibid, s. 96) ved polskpreget norsk. I tillegg undersøkte han hvordan denne aksenten ble oppfattet av bedømmerne, nemlig i hvor stor grad de oppfattet aksenten til de ulike polske innlærerne som sterk, forståelig, forstyrrende og (u)behagelig.

Så vidt vi kan se, finnes det ikke publiserte studier som tar opp typiske morfologiske, syntaktiske eller leksikalske avvik hos polakker når de *snakker* norsk, med unntak av én studie (se under). I Golden, Mac Donald og Ryen (2014) er det nevnt en rekke grammatiske forskjeller mellom norsk og polsk, f.eks. at polsk har fri ordstilling (siden det er et

¹ Ramstad (2024, s. 64) kaller disse avviksvariabler, og de er dannet av elleve avvik. Den tolvte er konsonantkombinasjonene [rt, rd, rn] som ikke uttales som retroflekser.

² Siden de polske innlærerne leste en tekst som bedømmerne vurderte, hadde de skriftlig innputt og forholdt seg egentlig til norske grafemer og grafemkombinasjoner.

kasusspråk), obligatorisk aspektmarkering ved verbene, flere verb og preposisjoner som krever genitivsform av det påfølgende substantivet, og mer bruk av prefiks i verbene (der norsk bruker verbalpartikler). Etter vårt kjennskap er det foreløpig ingen studier som har undersøkt om disse forskjellene fører til avvik i polakkers *muntlige* norskbruk. Derimot har vi noen få studier av *skriflig* norsk hvor polakker er inkludert. Disse studiene er stort sett basert på teorien om tverrspråklig innflytelse, og kontrastiv analyse av språkene er derfor et viktig utgangspunkt. Ett av trekkene som er studert, er avvikende tempusbruk. Dette er for så vidt et generelt andrespråkstrekk og forekommer særlig hos personer som har et aspektprominent språk som førstespråk, slik som polsk er. Presens perfektum er da en vanskelig kategori og blir ofte erstattet med preteritum eller presens av polske innlærere (Janik, 2010). I den ene studien av muntlig som vi har funnet, er det akkurat denne erstatningen som forekommer (Szymańska & Janik, 2022). Forskerne finner også en moderat bruk av preteritum perfektum og svært hyppig bruk av modal verbet *skulle* om fremtidshendelser. Men siden dette er språkb Bruken til kun én polsk lege med svært gode norskkunnskaper som studeres i én konsultasjon, er både konteksten og generaliserbarheten begrenset.

Et annet trekk som er undersøkt inngående hos polske norskinnlærere, er adjektivformene i skriftlig norsk (Janik, 2016). Både polsk og norsk har kongruens i både attributiv og predikativ stilling (s. 259), og Janik fant at innlærerne ikke hadde større problemer med tilegnelsen av dette fenomenet (s. 201). De få feilene som innlærerne i hennes studie gjorde, kom for det meste av problemer de hadde med å identifisere den grammatiske konteksten adjektivet befant seg i, altså gjenkjenne substantivenes tall og genus og hvorvidt de sto i bestemt eller ubestemt form (f.eks. *en god mønster, samfunnet er egentlig ganske rik*). Heller ikke genustilordningen så ut til å volde spesielt besvær for polske innlærere (Pawlinska, 2023), de avvikene hun fant, var noen hankjønnsformer som ble brukt ved hunkjønnsord, og intetkjønnsformer ved hankjønnsord.

Bestemthetshåndtering viser seg generelt å være problematisk for personer som ikke har bestemthet som grammatisk kategori i førstespråket (Johansen, 2022) og dette gjelder derfor også for innlærere med polsk språkbakgrunn. Og de fleste innlærere har vanskeligheter med ordstillingen i norsk. I en masterstudie (Tveit, 2009) ble beherskelsen av

den såkalte inversjonsregelen hos innlærere med tysk og polsk språkbakgrunn sammenlignet (til sammen 120 innlærere fra to nivå i ASK-korpuset). Resultatene viste at de polske innlærerne hadde mange flere avvik enn de tyske innlærerne, og forskjellen ble forklart med større likhet mellom den norske og tyske setningsstrukturen enn mellom den norske og polske når det gjelder ordstillingen i deklarativsetninger.

Selv om det er mange innlærergrupper – og ikke bare de med polsk språkbakgrunn – som har vanskeligheter med de kategoriene i norsk som vi har kommentert over, dvs. tempus, bestemthet, genus, adjektivkongruens og inversjon, varierer det i hvilken grad og på hvilken måte disse trekkene er problematiske. Det fører derfor til at de ulike gruppene løser utfordringene i den norske grammatikken på ulike måter, og språket deres vil være preget av normlikhet og forskjellige avvik i varierende grad.

Vurderinger av og holdninger til innlærerspråk

Det finnes – så vidt vi vet – ikke noe forskning om hvorvidt det generelt oppfattes negativt eller komisk å ha en utenlandsk aksent når en snakker norsk. Men det finnes relativt mange studier med ulike metoder og tilnærminger som indirekte berører dette temaet (se Kulbrandstad (2015) for en oppsummering). Studiene viser at de fleste nordmenn er ganske positive til aksentpreget norsk, men at det varierer noe avhengig hvem personene som snakker aksentpreget er, hvilket yrke de har, hvor de jobber osv. Studiene viser også at det varierer litt avhengig av bedømmernes egen bakgrunn (Carlsen, 2006; Kulbrandstad, 2007). En studie gjennomført av Kløve og Kibakaya (2007) tar for seg arbeidsgiveres reaksjoner på uttalen til arbeidssøkere med utenlandsk bakgrunn. Disse tar stilling til en rekke påstander om utlendinger som har utenlandsk aksent. De fleste svarer at de er *uenige* i påstander om at utlendinger bør forsøke å kvitte seg med aksenten, at personer med utenlandsk aksent ikke bør ansettes i ansvarsfulle stillinger, og at personer med aksentpreget norsk sannsynligvis ikke har høyere utdanning. Dette tyder på at aksentpreget norsk ikke ble sett på som noe negativt. At det likevel var ferdigheter i norsk som var det viktigste kriteriet når arbeidsgiverne skulle vurdere hvorvidt de ville ansette personene som de hadde hørt på opptakene, indikerer likevel at avvik i språket ikke aksepteres like lett.

Et av forskningsspørsmålene i Ramstad (2024) var hvilken rolle uttalemessige avvik spilte da de elleve førstespråkstalere, som var begynnerstudenter på universitetet, vurderte hvorvidt en aksent var forståelig, forstyrrende og behagelig. Han fant at det ikke var et 1:1-forhold mellom vurderingene av aksentens styrkegrad og vurderinger av samme aksent knyttet til ‘forståelighet’, ‘forstyrrelse’ og ‘behag’. Den sterkeste sammenhengen fant han mellom ‘forstyrrelse’ og ‘aksent’, og den svakeste mellom ‘behag’ og ‘aksent’ (s. 101). Med andre ord fant han ikke at aksent i seg selv ble stemplet negativt. I mediene, derimot, har personer som snakker gebrokkent, ofte blitt fremstilt i et negativt lys (Kulbrandstad, 2002). Kulbrandstads studie av et avismateriale fra Internett viser at personer som snakker aksentpreget, ikke sjelden kobles til kriminalitet eller annen uønsket virksomhet.

Metode

Vi transkriberte den ca. syv minutter lange sekvensen og foretok en mellomting mellom en tradisjonell feilanalyse og en performanseanalyse (jf. Golden & Hvistendahl, 2023). Det vil si at vi merket av alle avvik, fant frem til avvik fra avvikene – altså det som er i tråd med L1-norsk – innenfor de samme kategoriene. Dernest tok vi for oss uttalen og lyttet oss frem til avvik og avvik fra avvikene der også. Dette samlet vi i en tabell (se appendiks). Disse funnene sammenlignet vi med forekomsten av de samme fenomenene i transkripsjonen av en autentisk polsk innlærer av norsk. Denne innlæreren kalles nr. 21³ og er en kvinnelig student på 30 år med polsk som førstespråk. Til slutt sammenlignet vi de avvikende trekkene med funnene i tidligere forskning. I tillegg viste vi sketsjen med Danuta til fire polske lingvister med særdeles god norsk-kompetanse. De ble fordelt på to grupper og skulle diskutere om Danutas språk lignet norsk snakket av polakker når det gjaldt uttale, morfologi, syntaks og pragmatiske trekk. De skulle nevne det de spesielt hadde lagt merke til både av likheter og forskjeller.

³ Opptaket av nr. 21 er del av NORINT-korpuset ved Tekstlaboratoriet, Universitetet i Oslo. Korpuset består av intervju med internasjonale studenter med ulike førstespråk som går på norskkurs og har norskferdigheter på eller over nivå B1 i henhold til det europeiske rammeverket CEFR, se <https://www.hf.uio.no/humit/ressurser/norint-talesprak/>

Som del av studien av hvorvidt Kongsvik Johansens sceneopptreden når hun gestaltet den polske vaskehjelpen Danuta, kunne virke krenkende, lot vi de to gruppene med polske lingvister se sketsjen på nytt og ba dem om å vurdere opptreden og innholdet. De ble bedt om å kommentere om de selv syntes dette var morsomt, om de mente opptreden først og fremst var underholdende også for tilskuere som selv har lært norsk som andrespråk og sannsynligvis snakket norsk med aksent, og i hvilken grad de mente denne opptreden *kunne* fremstå nedlatende, særlig overfor polakker. De ble også spurt om hva de generelt syntes om slike «humoristiske» innslag som imiterer folk fra deres egen kultur. En polsk lingvist med kun begynnende norskkunnskaper fikk de samme spørsmålene, men hun begrenset seg (naturlig nok) til å kun se på det ikke-verbale (mimikk, gester, opptreden). To norske lingvister deltok også i samtalene. Dessuten brukte vi et oppslag i Morgenbladet fra mars 2023 (Morgenbladet, 2023) og et intervju på P2 fra august 2024 (NRK, 2024, 10. august) som bakgrunnsstoff. Vi intervjuet også selv to norske standup-komikere om grensene for bruk av imitasjon av innvandreres norsk som komisk virkemiddel i 2024. Vi spurte dem enkeltvis hva de kunne spøke med og imitere, og om dette hadde forandret seg de siste årene.

Språklig analyse ⁴

På grunnlag av tabellen over språklige avvik i Danutas monolog (se appendiks), analyse av tilsvarende trekk hos innlærer nr. 21, kommentarer fra de polske lingvistene og tidligere forskning kan vi svare på spørsmålet hvorvidt Danutas språk høres ut som typisk norsk talt av polakker, og hva som er, eller ikke er, årsaken til dette.

Når det gjelder de enkelte lydene og kombinasjonene av dem, er det en del variasjon både hos Danuta og hos nr. 21, men begge bruker så å si gjennomført [u] for /u/. Imidlertid er det enkelte trekk som har mer gjennomgående avvik hos nr. 21, slik som bruk av tonelag 1 i ord som har tonelag 2 i L1-norsk, utlydsberding og uttale av konsonantgruppen /ng/ som [ng]. Danuta er ikke like konsekvent. Med hensyn til både

⁴ Takk til førsteamanuensis Piotr Garbacz ved ILN, UiO som har vært til uvurderlig hjelp i analysen.

morfologi og syntaks er det en del variasjon mellom avvikende og normriktig språk hos begge. Dette gjelder variasjon i former, formbruk og setningsmønstre. Forskning har vist at perfektum er en vanskelig kategori siden denne ikke brukes i polsk (Janik, 2010, 2014), men hos Danuta varierer både verbbyggingen og verbalbruken, slik at det ikke alltid er lett å fastslå hva slags avvik som gjør seg gjeldende (*jeg fortalt henne* = enten *jeg fortalte henne* eller *jeg har fortalt henne*). Også nr. 21 har formavvik i verbene, slik som utelatelser av både *-e* og *-er*.

Vi finner ofte naken form av substantivet i stedet for bestemt form hos Danuta (*vaskehjelp skal stjele penger*), og hun mangler ofte den ubestemte artikkelen (*Norge er rikt land*). Nr. 21 utelater også den ubestemte artikkelen mange ganger. Kongruensavvik finner vi hos Danuta noen steder i forbindelse med flertall (*nordmenn er for lat*), og hos nr. 21 finner vi det samme. Det er også et eksempel på ubøyd attributivt adjektiv både hos Danuta (*den fin øredobb*) og hos nr. 21. Danuta har ingen genusavvik.

I tillegg finner vi mange syntaktiske avvik hos Danuta. Brudd på V2-regelen er nesten gjennomført, dette gjelder også nr. 21. Begge har også noen feilplasserte setningsadverbialer (Danuta sier: *André også hadde ...*). Dessuten er det noen utelatte preposisjoner (*flink å vaske*) og subjunksjoner (*... fortalte henne jeg er*), og det formelle subjektet mangler i ett tilfelle hos Danuta (*hva er du sier ...*). Disse trekkene finner vi også hos nr. 21. Danuta utelater flere steder infinitivmerke (*hjelp med vaske*), noe ikke nr. 21 gjør.

Det er altså mange av Danutas avvik i morfologi og syntaks som vi finner igjen hos nr. 21, selv om både hyppigheten av de avvikende trekkene og variasjonen mellom avvikende og rett form er ulike hos den imiterende Danuta sammenlignet med den autentiske innlæreren. Men vi må huske på at vi her kun sammenligner med én polsk innlærer, og at dette ikke kan si noe om forekomsten av et trekk hos polakker generelt, men snarere kan gi en indikasjon på språkbruken hos denne innlærergruppen. Dessuten er det jo et karakteristisk trekk ved innlærerspråket at det er variabelt.

Når det gjelder Danutas bruk av ord og idiomatiske uttrykk, skiller dette seg klart fra nr. 21. Danuta bruker kun noen få ord feil (eks. *følelse* i stedet for *opplevelse*), og i et eksempel bytter hun om på fonemer (*fintelig*). Ellers har hun hyppige forekomster av idiomatiske uttrykk, uten formfeil, slik som *støv på hjernen*, *svarte penger*, *det skulle tatt seg*

ut og det nå litt uvanlige uttrykket *grei skuring*. Dette er påfallende. Det samme gjelder bruken av mange lavfrekvente ord fra ulike ordklasser: *attpåklatt, tidsklemme, prolaps, digert, robust, beinbygning, hardkokt, sylteagurk, surkål, rødbeter, brød, striskjorte, havrelefse, blåmandag, rulletobakk, glidekrem, støttestrømper, lesebriller, hyrdestund*. Og alle passer i den konteksten de står i. Slike lavfrekvente ord finner vi ikke hos nr. 21.

Morsomt for alle?

Det andre forskningsspørsmålet dreier seg om hvorvidt Danutas fortelling og Kongsvik Johansens andrespråksimitasjon kan virke som latterliggjøring av norsktalende polakker, eller om sketsjen og fremføringen kun har en underholdende effekt. Siden dette er satt opp som et show, må vi anta at alle virkemidlene som er brukt i denne sketsjen, har som mål å underholde, også den imiterte språkbruken som er intensjonal og planlagt (Kulbrandstad & Golden, 2024). Og siden folk har kommet for å se forestillingen, antar vi at de «er i et visst humør» (McGhee 1979, s. 6) og er rede til å underholdes. Det vil si at vi spør oss om det å etterligne en aksent bare er et nøytralt virkemiddel for at Danuta skal oppfattes som polsk, og kun er et bakteppe for innholdet i sketsjen. Eller kan det være slik at det å etterligne denne polskklingende aksenten likevel virker krenkende for noen?

Selv om vi på grunnlag av studiene vi har referert til over, kan anta at de fleste med norsk som førstespråk ikke vil vurdere andrespråkspregget norsk som negativt (unntatt i visse testsituasjoner), kan de som selv har aksent, føle seg uthengt når de blir imitert. I samtalen med de polske lingvistene, som selv har svært høy kompetanse i norsk om enn med ulike grader av aksent, var det enighet om at det er konteksten for imitasjonen og hensikten med den som er avgjørende for hvordan en slik imitasjon oppfattes. Siden konteksten her var et show og hensikten var å underholde, virket ikke imitasjonen negativ eller krenkende for dem. Dessuten vurderte de Danutas polskpregede norsk som god, på tross av de formelle avvikene. De påpekte blant annet at ordforrådet var avansert, og at det var god flyt i språket, altså mente de at det ikke var noen uthenging av polskpreget norsk.

I Danutas språk ser vi en inkongruens eller uoverensstemmelse (jf. inkongruensteorien) mellom det formelle, hvor det er avvik, og vokabularet, som inneholder lavfrekvent vokabular og mange idiomatiske uttrykk (Golden, 2022) som både passer i sammenhengen og brukes uten formfeil. En slik uventet kombinasjon av språktrekk hos samme person *kan* ha en komisk effekt. Vi finner også kjennetegn fra den karnevalske humoren med overskridelser (Bakhtin, 2003) i Danutas fremtoning og opptreden. Måten hun er kledd på, minner om en tjenestepike fra en annen tid, og omtalen av husvertenes hemmelige seksuelle aktiviteter med dildo er svært frimodig.

Vi finner antydninger til noen stereotypiske fremstillinger av polakker (blant annet at de er perfekte renholdere) lett karikert. Danuta bryter ikke direkte noen formelle lover og regler, men har en litt tvilsom adferd rent moralsk. Vi forstår at hennes motivasjon for å fortelle de norske kvinnene hun arbeider for, noen sannheter, men mest løgner, om forholdene hjemme i Polen, er penger. Hun spiller på disse kvinnenes følelser og får dem både til å le og gråte, for å få bedre lønn. Dette biter kvinnene på, og Danuta fremstår som den sterke. Men komikken ligger særlig i at Danuta også trekker frem stereotypiske oppfatninger som polakker angivelig har av nordmenn – igjen i karikert form. Danuta presenterer nordmenn både som dobbeltmoraliske og umoraliske. De mener de ikke bør ha vaskehjelp, men har det likevel. De liker ikke utlendinger, men ansetter heller utlendinger enn nordmenn. De er ensomme, drikker uhemmet og arrangerer swingers-fester. De vil helst at utlendinger skal være stakkarslige, slik at nordmenn kan synes synd på dem og selv kan fremstå som snille osv. På denne måten blir karikeringen av polakkene oppveid av den enda sterkere karikeringen av nordmenn. De polske lingvistene nevnte at selv om det som ble presentert, var stereotypier om polakker og deres syn på nordmenn, bunnet de i noen realiteter som var gjenkjennelige (og humoristiske). De to standup-komikerne svarte begge at folk var mer på vakt nå, men at det var avhengig av hva tema var, og i hvilken sammenheng spøken og imitasjonen forekom.

Ifølge Kant og Norman (2019) vil imidlertid den psykologiske og/eller sosiokulturelle avstanden mellom den enkelte tilhøreren til både innholdet i spøken og komikeren, samt fortellerens avstand til spøken, spille en rolle for mottagelse av humoren. I forbindelse med Danutasketsjen kan de som er til stede i salen, og de som ser videoinnspillingen,

være både nordmenn og polakker (og andre), alle med sin sosiokulturelle bakgrunn. Avstanden mellom komikeren og publikum, og mellom publikum og sketsjen vil derfor være ulik. Danuta er av Kongsvik Johansen fremstilt med et nordeuropeisk utseende slik av avstanden geografisk er kort, men sosiokulturelt kan denne avstanden, avhengig av den enkeltes bakgrunn, (f.eks. når det gjelder utdanning og yrke) være ulik. Kant og Normans (2019) avstandsbegrep kan altså forklare at sketsjen også kan oppfattes forskjellig, både som morsom og krenkende på samme tid.

Avslutning

Vi har stilt spørsmålet om Danuta høres polsk ut. I vår analyse har vi funnet at Kongsvik Johansen, når hun spiller Danuta, har et repertoar av midler til å gi norsken et polsklignende andrespråkspreg. Hun ser ut til å kalkere polakkers innlærerspråk fonologisk ved å etterligne intonasjonen, særlig trykkfordeling og tonelagsavvik. Utlydsherdning (avtonalisering) forekommer hyppig, og /r/ realiseres med kraftig vibrasjon. Hun bruker også avvikende vokalkvantitet; oftest delabialisering (/ø/ >[e], /y/ >[i]) og feil i dimensjonen fremre – bakre (/ø/ > [o]). De fire prosodiske avvikene som Ramstad (2024, s. 96) utpekte som de «aller mest fremtredende kjennetegnene» ved polskpreget norsk, var avvik ved intonasjon, tonem, trykk og vokallengde. Disse saliente trekkene finner vi hos Danuta, om ikke gjennomført, men tilstrekkelig til at det farger språket, og til at språkbruken (nesten) oppfattes som autentisk av de polske lingvistene.

Grammatisk etterligner Danuta polskpreget andrespråksnorsk ved å utelate både småord og endelser, slik at både tempusbruken og bestemt-hetshåndteringen, som forskerne peker på, blir til dels avvikende. I tillegg til denne morfologiske forenklingen, finner vi syntaktisk forenkling. Danuta bryter nesten gjennomgående V2-regelen og feilplasserer setningsadverbialet.

Flere av de fonologiske og grammatiske avvikene peker riktignok til områder som er problematiske for innlærere generelt, og avvik vil forekomme hos ulike innlæreregrupper og ikke bare hos dem med polsk som førstespråk. Men måten ulike grupper takler disse utfordringene på,

er oftest forskjellig, slik at realiseringene blir ulike hos ulike språkgrupper.

Når det gjelder leksikon og idiomatiske uttrykk, er det få avvik hos Danuta, og mange av ordene og uttrykkene hun bruker, er lavfrekvente. Slike lavfrekvente ord finner vi nesten ikke hos nr. 21, og korrekt bruk av idiomatiske uttrykk er generelt nesten bare å finne hos innlærere med svært god kompetanse i norsk og som da i tillegg har få avvik i det hele.

Vi spør videre om denne sceneopptredenen (både språkimitasjonen og innholdet i sketsjen) er underholdende også for personer som snakker norsk med en eller annen aksent, eller om sceneopptredenen kan virke nedlatende, særlig overfor polske innvandrere. Kongsvik Johansen fremfører en intensjonal og planlagt imitasjonen av polsk andrespråksnorsk, sannsynligvis mest for å gi bakteppe til scenefiguren Danuta. Tilhørerne skal settes inn i en polsk vaskehjelps verden der hun forteller overraskende og absurde fortellinger og henvender seg direkte til de norske tilskuerne. Til tross for en del (polske) andrespråkstrekk er Danutas språkbruk god, hun snakker med god flyt, og spesielt vokabularet er avansert. Vi finner altså ikke at dette er en uthenging av polskpreget norsk.

Kongsvik Johansen bruker ulike humoristiske virkemidler i måten Danuta fremtrer på, og i det hun forteller i sketsjen. Den karnevalistiske humoren utspiller seg med overskridelser og kreativitet. Hun får vaskehjelpen Danuta til å fremstå som den overlegne og sterke i de ulike situasjonene hun forteller om, til tross for hennes underordnede stilling. Vi har å gjøre med et slags komisk «mundus inversus»-virkemiddel (den omvendte verden), der den underlegne blir overlegen. Fortellingene hennes er dessuten kreative med overdreven utbrodering av egenskaper både ved egne forfedre og barn og fantasifull beskrivelse av husværet i Polen. Men det er de norske hjemmene og personene der som virker latterlige.

Humoristisk fremstilling av innvandrere er etter hvert blitt et ømtålig og omdiskutert tema i norske komikerkreter (Morgenbladet, 2023). Beskyldninger om rasisme sitter løst. Men ifølge de to standup-komikerne vi selv har intervjuet, er det fremdeles mulig å spøke både med innenlandske og innvandrede minoriteter så lenge det kommer tydelig frem hvor sympatien ligger. Deres poeng er at det må være udiskutabelt at man ikke mener å henge ut folk, særlig utsatte grupper. Før var det slik at hvis du var kjent som antirasist, var det greit. Det gjelder ikke lenger.

Standup-miljøet er todelt, mener de, en del komikere er veldig forsiktige, andre har videre grenser. I vår sketsj ligger sympatien åpenbart hos Danuta. Derfor finner vi at Lene Kongsvik Johansens sceneopptreden her snarere er «grei skuring» enn krenkende.

ANNE GOLDEN
Professor emeritus
MultiLing
Institutt for lingvistiske og nordiske studier
Universitetet i Oslo
anne.golden@iln.uio.no

LARS ANDERS KULBRANDSTAD
Professor emeritus
Fakultet for lærerutdanning og pedagogikk
Universitetet i Innlandet
lars.kulbrandstad@inn.no

Referanser

- Bakhtin, M. (2003). *Latter og dialog. Utvalgte skrifter*. Oversatt av Audun Johannes Mørch. Cappelen Akademisk Forlag.
- Biskup, Z. (1988). Noen grunnleggende forskjeller mellom polsk og norsk: En kontrastiv minigrammatikk. *NOA norsk som andrespråk*, (6), 1–22.
- Botvar, P. K., Gresaker, A. K. & Hovdelien, O. (2019). Humor og religion – et umake par? I P. K. Botvar, A. K. Gresaker & O. Hovdelien (Red.), *Ingen spøk: En studie av religion og humor* (s. 9–29). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.69.ch1>.
- Bye, H. H., Herrebrøden, H., Hjetland, G. J., Røyset, G. Ø. & Westby, L. L. (2014). Stereotypes of Norwegian social groups. *Scandinavian Journal of Psychology*, 55(5), 469–476.
- Bye, H. H. (2015). Norske stereotypier. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 52(11), 952–954.
- Carlsen, C. (2006). Lekfolks og fagfolks toleranse for aksentpreget norsk. I H. Sandøy & K. Tenfjord (Red.), *Den nye norsken? Nokre peilepunkt under globaliseringa* (s. 295–315). Novus forlag.

- Creese, A. & Blackledge, A. (2020). Stereotypes and chronotopes: The peasant and the cosmopolitan in narratives about migration. *Journal of Sociolinguistics*, 24(4), 419–440. <https://doi.org/10.1111/josl.12376>
- Dahl, J. M. R. (2021). *Voices on the Border. Comedy and Immigration in the Scandinavian Public Spheres*. [Doktorgradsavhandling, Universitetet i Bergen]. <https://bora.uib.no/bora-xmlui/handle/11250/2730168>
- Dyrlid, L. M. (2018). Polakken kan. *Norsk antropologisk tidsskrift*, 29(3/4), 124–145. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2898-2018-03-04-03>
- Fiske, S. T., Cuddy, A. J., Glick, P. & Xu, J. (2002). A Model of (Often Mixed) Stereotype Content: Competence and Warmth Respectively Follow from Perceived Status and Competition. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 878–902. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.82.6.878>
- Garbacz, P. (2023, 25.-26. mai). *Språkstrukturen i L3-norska talad av personer med polska som modersmål*. [Konferanseinnlegg]. NOA 2023: Den 10. nasjonale forskingskonferansen om norsk som andrespråk, Høgskulen i Volda. <https://www.hivolda.no/noa-2023-den-10-nasjonale-forsningskonferansen-om-norsk-som-andresprak>
- Golden, A. (2022). *Ordforråd, ordbruk og ordlæring i et andrespråkperspektiv* (5. utg.). Gyldendal.
- Golden, A. & Hvistendahl, R. (2023). Forskning på andrespråksskriving i Norge. I A. Golden & E. Selj (Red.), *Skriving på norsk som andrespråk* (2 utg., s. 281–305). Cappelen Damm.
- Golden, A., MacDonald, K. & Ryen, E. (2014). *Norsk som fremmedspråk. Grammatikk* (4. utg.). Universitetsforlaget.
- Golden, A. & Opsahl, T. (2023). No(r)way? Language Learning, Stereotypes, and Social Inclusion Among Poles in Norway. *Social Inclusion*, 11(4), 80–90. <https://doi.org/10.17645/si.v11i4.7112>
- Gussmann, E. (2007). *The Phonology of Polish*. Oxford University Press.
- McGhee, P. E. (1979). *Humor: Its origin and development*. Freeman.
- Janik, M. (2010). En polakk i norsk fortid. Om feil de polskspråklige norskinnlærere gjør i bruk av perfektum og preteritum. *Folia Scandinavica Posnaniensia*, 11, 87–100.

- Janik, M. (2014). En kontrastiv analyse av norske og polske fortids-tempora i et andrespråksperspektiv. *NOA norsk som andrespråk*, 30(2), 106–131.
- Janik, M. (2016). Adjektivbøyning i norsk – kongruenstilegnelse hos polskspråklige norskinnlærere. *Dysertacje Wydziału Neofilologii UAM w Poznaniu 19*. [Doktorgrads-avhandling, Universitetet i Poznań]. <https://doi.org/10.14746/9788394719883>
- Johansen, H. (2022). *Bestemt og ubestemt. En korpusbasert studie av morsmålets rolle for bruk av bestemte og ubestemte former hos norskinnlærere uten grammatisk bestemthet i morsålet*. [Doktorgradsavhandling, Universitetet i Bergen].
- Johansen, M. G. (2020). *Hva er humor?* Universitetsforlaget.
- Kanahara, S. (2006). A review of the definitions of stereotype and a proposal for a progressional model. *Individual Differences Research*, 4(5), 306–321.
- Kant, L. & Norman, E. (2019). You Must Be Joking! Benign Violations, Power Asymmetry, and Humor in a Broader Social Context. *Front. Psychol.*, 10:1380. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01380>
- Kløve, M. H. & Kibakaya, L. K. L. (2007). Second Language Proficiency and the Job market. A pilote study. I C. Carlsen & E. Moe (Red.), *A Human Touch to Language Testing. A collection in honour of Reidun Oanæs Andersen on the occasion of her retirement June 2007* (s. 211–224). Novus.
- Kjus, Y. & Kaare, B. H. (2006). *Humor i mediene*. Cappelen Akademisk.
- Kristoffersen, G. (2000). *The Phonology of Norwegian*. Oxford University Press.
- Kuipers, G. (2014). Sociology. I S. Attardo (Red.), *Encyclopedia of Humor Studies* (2. utg., s. 711–715). Sage.
- Kulbrandstad, L.A (2002). Omtale av utlendingers norsk – studie av et avismateriale fra Internett. I A. Hauksdóttir, B. Arnbjörnsdóttir, M. Garðarsdóttir & S. Þorvaldsdóttir (Red.), *Nordens sprog som andet- og fremmedsprog* (s. 383–398). Háskoli Íslands.
- Kulbrandstad, L. A. (2006). Det va jo norsk da, men det va'kje norsk. Ungdommer møter andrespråkspreget norsk. I H. Sandøy & K. Tenfjord (Red.), *Den nye norsken? Nokre peilepunkt under globaliseringa* (s. 99–123). Novus forlag.
- Kulbrandstad, L. A. (2007). Lærerstudenter og språklig variasjon. En holdningsundersøkelse. *Nordisk Pedagogik*, 27(4). 357–372.

- Kulbrandstad, L. A. (2008). Metaspråk og språklig oppmerksomhet i møte med andrespråkspreget norsk. *Nordand Nordisk tidsskrift for andrespråksforskning* 3(2), 83–102.
- Kulbrandstad, L. A. (2015). Språkholdninger. *NOA norsk som andrespråk* 31(1-2), 247–283.
- Kulbrandstad, L. A. & Golden, A. (2024). Andrespråksimitasjon – former og funksjoner. *NOA Norsk som andrespråk*, 40(2).
- Lomeu Gomes, R., Opsahl, T. & Røynealand, U. (2024). «Imitation game»? Karnevalesk humor i medierepresentasjoner av andrespråkspreget tale. *NOA Norsk som andrespråk*, 40(2).
- Melby, G. (2008). Språk og symbolsk makt i Team Antonsen. *Målbryting* 9 (35–68). <https://doi.org/10.7557/17.4797>
- Morgenbladet (2023, 17.-23. mars). Humor spesial. *Morgenbladet*. Div forfattere, s. 4-21.
- Mæhlum, B. & Røynealand, U. (2023). *Det norske dialektlandskapet*. Cappelen Damm Akademisk.
- NRK (2024, 10. august). *Helgemorgen* [Radioprogram], Intervju av Espen Beranek Holm i P2 med Arne Egil Tønset.
- Obojska, M. A. (2020). What's in a name? Identity, indexicality and name-change in an immigrant context. *European Journal of Applied Linguistics*, 8(2), 333–353. <https://doi.org/10.1515/eujal-2020-0004>
- Opsahl, T & Golden, A. (2023). «Polsk, men» – narrativer om profesjonell identitet og posisjonering blant høyt utdannede polakker i Norge. *Nordand Nordisk tidsskrift for andrespråksforskning*, 18(2), 110–124. <https://doi.org/10.18261/nord>
- Pawlinska, A. (2023). «Verdens verste mareritt». *Polakkers genustilegnelse i norsk* [Masteroppgave, Universitetet i Oslo].
- Ramstad, S (2024). *Det vi hører når vi hører polsk aksent. En studie av hvordan førstespråkstalere oppfatter aksentpreget østnorsk blant personer med polsk som førstespråk*. [Masteroppgave, Universitetet i Oslo].
- Skommer, G. (2014). Norsk fonologi – en utfordring for polske innlærere. *NOA norsk som andrespråk*, 30(2), 67–85.
- Szymańska, O. & Janik, M. (2022). I en vev av tempus: Tempusbruk i norsk som andrespråk hos en voksen polsk innlærer. I S. Ragnhildstveit, A. Golden & A.-K. H. Gujord (Red.), *Nye innsikter i norsk som andrespråk - Inspirert av Kari Tenfjords forskning* (s. 85–106). Alvheim og Eide Akademisk forlag.

Tveit, R. G. (2009). *Inversjon i norsk når polsk og tysk er morsmål*. [Masteroppgave, Universitetet i Oslo]. <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/32404/Avhandling.pdf?sequence=4>

Appendiks

Tabell 1: Språktrekkavvik hos Danuta

UTTALE			
SPRÅKTREKK	OBSERVASJONER	EKSEMPLER AVVIK	NORMRETT
Intonasjon	<ul style="list-style-type: none"> Jevn flyt og stort sett L1-preget rytme og melodi 		
Trykk-plassering	<ul style="list-style-type: none"> Ett tilfelle med trykk på første stavelse i importord 	<ul style="list-style-type: none"> historie 	<ul style="list-style-type: none"> generasjon; familie; miljø; rasistisk o.l.
Bitrykk	<ul style="list-style-type: none"> I ganske mange ord uttales stavelser som er trykklette i norsk L1, med bitrykk 	<ul style="list-style-type: none"> heter; siden; Norge; vasket; sliten; gråter; trenger; dere; Polen; fiendtlig; eller; årene 	
Hovedtrykk	<ul style="list-style-type: none"> I noen ord får stavelser som har bitrykk i norsk L1, hovedtrykk 	<ul style="list-style-type: none"> vaskehjelp; hybelkanin; øredobb 	
Uten trykk	<ul style="list-style-type: none"> I ett tilfelle uttales en stavelse som har bitrykk i L1 norsk, uten trykk 	<ul style="list-style-type: none"> nordmenn 	
Tonelag	<ul style="list-style-type: none"> Mange ord eller ordgrupper som har tonelag 2 i norsk L1, uttales med tonelag 1 Noen ord som har tonelag 1 i norsk L1, uttales med tonelag 2 Enkelte ord som har tonelag 2 i norsk L1, og som uttales med tonelag 2 her, har likevel avvikende realisering av tonelaget, nemlig overdrevet fall i tonehøyde 	<ul style="list-style-type: none"> vasket; historie; stjele; kvinne; side; smuler; aldri; uker; suppe; hjemme; sitte; gammel dildo; enkel Norge; tanken; stjålet 	
Vokallengde	<ul style="list-style-type: none"> I noen ord er det lang vokal der L1 norsk har kort vokal I noen ord er det kort vokal der L1 norsk har lang vokal 	<ul style="list-style-type: none"> vaske; nesten; suppe; tretten; gammel; mann; Mark; oss ler; støv 	
Vokalkvalitet	<ul style="list-style-type: none"> /u/ for /ʉ/ i nesten konsekvent /o/ for /ø/ i mange ord /i/ for /y/ i noen ord /a/ for /æ/ i et par tilfeller /aj/ for /æj/ /o/ for /u/ i noen tilfeller 	<ul style="list-style-type: none"> Danuta; grunn; kunde; frue; slum; hun; sjalu følelse; spøk; drømmene; røkt syk; synes; sylteagurk er; lært meg historie; horehus; dildo; Polen; kroner 	<ul style="list-style-type: none"> hundre barnløs; øredobb beinbygning; rådyrt; hybelkanin; mye jeg

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Åpen uttale av /e/ (/ɛ/) i noen ord ▪ Diftongen <au> uttales /au/ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ trenger; eller; tre; ned; deformerte ▪ flau 	
Konsonant-kvalitet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ /r/ uttales med kraftig vibrasjon ▪ Ustemte plosiver i slutten av ord ▪ Aspirerte plosiver i slutten av noen ord ▪ Noen stumme konsonanter uttales ▪ Noen manglende retrofleksjer ▪ Manglende /ç/ i noen ord 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nordmenn; eller; grunn; rulletobakk ▪ dag ▪ syk; ut; tett ▪ råd; livet; hyrdestund ▪ spurt ▪ kilo 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ land; råd; jobb ▪ Retrofleks i lært; barna ▪ /ç/ i kjente; tje
Konsonant-grupper	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <ng> uttales som [ŋg] 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ting; oppgang; ingen 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ seng
MORFOLOGI OG MORFOSYNTAKS			
Verb - hjelpeverb	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utelatt hjelpeverb 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ jeg lært; leilighet skinnende ren; jeg også opptatt av 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mange med hjelpeverb
Verb - formavvik	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Preteritumsformer uten e (Alt. tolkning: perfektum og utelatt hjelpeverb) ▪ Infinitiv uten -e ▪ Presens uten -er ▪ Blanding av former 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ fortalt; gjord; begynt; likt ▪ vær; ligg ▪ ligg ▪ jeg lå (for la) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ fortalte
Verb – feil bruk av form	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Perfektum for preteritum ▪ Perfektum partisipp i stedet for preteritum ▪ Presens i stedet for preteritum 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ann-Kristin har reist ▪ jeg ... stjålet ▪ jeg har 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rett bruk av perfektum: har bodd; Rett bruk av preteritum: vasket; bodde; fortalte; lo; elsket; tok ++
Substantiv - genus	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ingen genusavvik 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ damen; hjernen; navnet 	
Substantiv - bestemthet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Naken form i stedet for bestemt form ▪ Manglende ubestemt artikkel 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vaskehjelp; forrige vaskehjelp; polske dame; familie; nattbord; hus; kanin; kropp; golv; oppgang; fot; seng; taklampe; toalett; do; leilighet; alder ▪ enkel historie; rikt land; gammel dame; hundrelapp; billig øredobb; polsk kvinne; god følelse; ren polsk familie; fattig slum; hardkokt miljø; gourmet- og swingersklubb; horehus; gammel mann; ensom ulykkelig gammel mann 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kunden; trettiårene; tanken; hjernen; livet ▪ en fin øredobb

Substantiv - numerus	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bøyningsendelse utelatt i en del ord 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ utlending; flekk ▪ krok; stol; gardin; 	
Kongruens	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ubøyd predikativt adjektiv ▪ Ubøyd attributivt adjektiv 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dere er rik; nordmenn er for lat; norske menn mer attraktiv ▪ den fin øredobb 	
SYNTAKS			
V2-regelen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Så å si gjennomgående brudd 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ siden ett år jeg har bodd +++ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ så ble han; da jeg ..., sa jeg
Annen ordstilling	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Noen tilfeller av feilplassert setningsadverbial 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vi også tok; André jo hadde 	
Infinitivmerke	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Infinitivmerket ofte utelatt 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ hjelp med vaske; lært av vaske; vaske en ting; opptatt av gi kunden; jeg startet vaske; for vær ærlig 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ hater å ha vaskehjelp; feller for å se; tanken på å stjele;
Preposisjoner	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Preposisjon utelatt i noen tilfeller ▪ Ett tilfelle med feil preposisjon 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ redd vaskehjelp skal stjele; flink å vaske; hus et par i trettiårene; ligger seng ▪ siden ett år 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ på grunn av tidsklemme; spøk til side; opptatt av; kommer fra +++
Subjunksjoner	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Subjunksjon utelatt i noen tilfeller 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ liker jeg er flink; fortalt henne jeg er sjette generasjon; fortalte henne familie kommer; fortalte hennes hybelkanin; etter de kranglet; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ og at jeg er hvit; og at en gang;
Andre utelatelser	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tilfelle med utelatt formelt subjekt 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ hva er du sier 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ det er sant; det er grei skuring; det var flekk; det er synd
LEKSIKON OG IDIOMATIKK			
Idiomatikk	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Noen uidiomatiske uttrykk ▪ Uidiomatisk enkel bestemthet 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sliten følelse; støv på hjernen sin; ▪ den fin øredobb; den deformerte fot 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Flere lavfrekvente idiom: det skulle tatt seg ut; fritt vilt; spøk til side; støv på hjernen; tok meg tid
Ordvalg	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Feil ord i noen tilfeller 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 'har' (for 'er'); 'følelse' i for 'opplevelse' 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Flere lavfrekvente ord: attpåklat; hardkokt; gourmet- og swingersklubb; glidekrem; taklampe; tåler